

25 LET ZGODOVINOPISJA VOJNIH DOGODKOV NA OBMOČJU 2. POKRAJINSKEGA ŠTABA TERITORIALNE OBRAMBE

25 YEARS OF HISTORIOGRAPHY OF WAR EVENTS IN THE AREA OF THE SECOND REGIONAL COMMAND OF THE TERRITORIAL DEFENCE

Povzetek

Prispevek ob 25. obletnici osamosvojitve, predstavlja zgodovino pisje vojnih dogodkov na območju 2. pokrajinskega štaba Teritorialne obrambe (2. PŠTO). Območje obsega jugovzhodno Slovenijo oziroma Belo krajino, Dolenjsko, Kočevsko in Posavje. Leta 1991 so na tem območju za obrambo osamosvojitvene želje slovenskega naroda delovale enote 2. PŠTO ter 30. razvojne skupine, ki je spadala neposredno pod Republiški štab TO. K omenjenim vojaškim enotam je treba prišteti tudi pripadnike Uprave za notranje zadeve (UNZ) Ljubljana, Krško in Novo mesto.

Abstract

On the 25th anniversary of independence, this article presents the historiography of war events in the area of the 2nd Regional Command of Territorial Defence (RCTD). This area covers south-eastern Slovenia; geographically Bela krajina, Dolenjska, Kočevska and Posavje. To defend the aspirations of independence of the Slovenian nation there were units of the 2nd RCTD and the 30th Development Group acting in this area. The latter were under the direct command of Republiški štab Teritorialne obrambe (the Republic Command of Territorial Defence). Members of the Internal Affairs Administration (IAA) Ljubljana, Krško and Novo mesto must also be added to these military units.

MATJAŽ RAVBAR

Mag. Matjaž Ravbar je kustos Vojaškega muzeja Slovenske vojske in skrbnik zbirke vojaškega letalstva ter zračne obrambe. Raziskovalno se ukvarja s problematiko poteka vojne za Slovenijo na Dolenjskem ter z razvojem vojaškega letalstva na Slovenskem.

Ključne besede

Zgodovino pisje, 2. pokrajinski štab Teritorialne obrambe, vojna leta 1991.

Key words

Historiography, 2nd Regional Command of Territorial Defence, war 1991.

Uvod

25 let je doba, v kateri se zgodi marsikaj, in je razmeroma dolgo obdobje, v zgodovino pisju pa je 25 let kratka doba. Prispevek želi oceniti do zdaj napisano o vojnih dogodkih na območju 2. pokrajinskega štaba Teritorialne obrambe (2. PŠTO). Članek je dopolnitev že objavljenega v zborniku Vloga TO Dolenjske v procesu osamosvajanja Slovenije na vojaškem področju (Ravbar, 2014; Ravbar, 2016).

Območje 2. PŠTO geografsko gledano obsega območja Bele Krajine, Dolenjske, Kočevske in Posavja. Čeprav se zemljepisno omejujem na razdelitev Teritorialne obrambe, so na tem območju delovale tudi enote 30. razvojne skupine ter 510. in 710. učnega centra, ki so spadale neposredno pod Republiški štab TO (RŠTO), ter tudi enote iz sestave (Sekretariata) Ministrstva za notranje zadeve. Različna geografska razdelitev znotraj organov Ministrstva za notranje zadeve pomeni, da so na omenjenem območju delovale enote UNZ Novo mesto, Krško in del UNZ Ljubljana ter tudi Specialna enota milice. Ta podatek navajam predvsem zato, da se bo bralec zavedal dejstva, da na omenjenem območju niso delovale le enote 2. PŠTO, vendar tudi nekatere druge enote, podrejene neposredno RŠTO ali v okviru notranjega ministrstva.

Seznam napisane literature je dolg, obsega več kot 200 naslovov in se bo z leti še podaljševal, saj je še veliko vprašanj, ki so ostala neodgovorjena.¹ Zgodovinarji in strokovnjaki bomo to obdobje lažje ovrednotili, ko bodo na voljo tudi arhivski dokumenti oziroma, kakor radi rečemo, ko bomo na dogodke gledali z zadostne časovne distance. Poleg preučitve dokumentov bo treba na podlagi terenskega dela primerjati podatke, da bomo prišli do realnejše podobe obrambne vojne. Ministrstvo za obrambo in notranje zadeve oziroma njuni arhivski zbirki sta prvi inštituciji, na kateri bi se raziskovalec obrnil, če bi hotel preučiti arhivske dokumente iz vojnega obdobja. Vendar ni tako, saj imata obe ministrstvi omejen dostop do svojih arhivskih zbirk. Arhivska zbirka notranjega ministrstva je »trenutno«¹ nedostopna, saj naj bi bila v procesu prenosa v Arhiv Republike Slovenije. Arhivska zbirka obrambnega ministrstva je prav tako nedostopna, saj so dokumenti še vedno pod stopnjo tajnosti. Tako so za zdaj arhivski dokumenti povezani z našo temo javnosti dostopni le v zbirki arhivalij Vojaškega muzeja Slovenske vojske. Natančneje gre za dokumente v tehnični enoti 6, ki so bili zbrani v letih od 2009 do 2011, ko je VMSV izvajal projekt monografije Vojaška obramba Slovenije 1990–1991. Na žalost ti zbrani dokumenti niso kompletni oziroma še zdaleč niso vsi, ki so bili narejeni v tem obdobju. To pomeni, da mora raziskovalec preučiti tudi druge arhive. Tako bi se lahko posredno kakšna malenkost našla v fondih Arhiva Republike Slovenije in Zgodovinskega arhiva Ljubljana/enota Ljubljana (za Kočevsko), Zgodovinskega arhiva Ljubljana/enota za Dolenjsko in Belo krajino Novo mesto (za Dolenjsko in Belo krajino) ter Zgodovinskega arhiva Celje (za Posavje).

Raziskovanje tega obdobja naše zgodovine ima tudi svoj paradoks. To je bila vojna, ki je bila v primerjavi z dosedanjimi vojnami na našem ozemlju razmeroma dobro dokumentirana. V mislih imam predvsem množico novinarjev in reporterjev, ki so spremljali vojno in bili pogosto tudi v rajonu bojev. Tehnika dokumentiranja je bila množičnejša in dostopnejša kot kadar koli do tedaj. Dogodke, kot se jih spominjajo posamezni novinarji, so leta 2016 delno objavili v Muzeju novejših zgodovine Slovenije z razstavo in zbornikom. Poleg novinarjev so boje in dogodke dokumentirali tudi policisti (miličniki) in nekateri posamezniki. Tako imamo na eni strani velik fond VHS-posnetkov, fotografij in tudi avdio posnetkov, ki je bil narejen v času vojne. Za celotno ozemlje Slovenije in tako tudi za območje 2. PŠTO velja, da ti posnetki

¹ Seznam sem končal septembra 2016.

niso bili niti kompletno zbrani, kaj šele kritično obdelani. Na drugi strani pa imamo arhivske dokumente, ki še niso javno dostopni. Zgoraj omenjene inštitucije tudi zaradi varnosti tajnih in osebnih podatkov teh dokumentov za zdaj še ne bodo dale na ogled in v preučitev. Poleg tega se postavlja tudi vprašanje, kako, kdaj in v kakšni obliki so enote TO pisale bojna poročila, operativne dnevničke itn. Tako nam preostaneta še raziskava in zbiranje dokumentov pri različnih posameznikih ter tudi nekaterih veteranskih organizacijah, ki še vedno hranijo nekatere arhivske dokumente, ki so zanimivi za našo temo.

V tem prispevku ne bom obravnaval pomembnosti vojnih dogodkov na omenjenem območju, saj je to del drugih prispevkov. Kljub temu pa lahko posredujem oceno in opažanje, da je bilo do zdaj največ napisanega o dogajanju, povezanem s kolono oklepnikov na Medvedjeku. To je povsem razumljivo, saj gre za časovno najdaljše in intenzivno vojno dogajanje, ki je »zaposlilo« kar četrtino pripadnikov 2. PŠTO.

Naslovi so izhajali praktično vsa leta do zdaj, največ leta 1991, nato pa po številu sledijo obletnice 1996, 2001, 2006 in 2011. Število naslovov je največje za različne članke v dnevnem časopisju, ki je izhajalo že junija oziroma julija 1991, največ v Delu. Za lokalno zgodovino so še bolj zanimive izdaje lokalnega tednika Dolenjski list. Veliko člankov je tudi v reviji Slovenska vojska. Avtorji vseh omenjenih člankov so različni, od novinarjev, reporterjev, očitvidcev in žrtev dogodkov. Pri člankih moramo biti pozorni, saj so podani podatki velikokrat nenatančni, kar pa je tudi razumljivo, saj so morali novinarji operirati s podatki, ki so jih v tistem trenutku dobili in jih v vojnem času tudi niso mogli preveriti. Od člankov v časopisju je treba omeniti posebno izdajo Dolenjskega lista, ki je izšla 28. junija 1991 in je posredovala več zanimivih podatkov glede dogodkov na območju 2. PŠTO. Za posebno številko lahko rečem, da je prvi poskus opisati vojne dogodke na omenjenem območju. Vprašanje je, zakaj Dolenjski list ni nadaljeval s posebnimi izdajami.

Po končanih spopadih so znotraj Milice in TO zapisali dogodke in posamezniki so dokumentirali svoja videnja. Kar nekaj teh videnj pripadnikov TO je Janez Švajncer uporabil v knjigi Obranili domovino, ki je prvi resen zgodovinski poskus predstavitve dogodkov. Švajncerjevo besedilo posreduje ogromno podatkov in ne odgovarja na vsa vprašanja in vidike. Od leta 1991 do izida knjige sta minili le dve leti, kar gotovo ni zanemarljivo dejstvo. Kar me moti, je, da dokumenti, na katere se sklicuje avtor, niso citirani tako, da bi jih zdaj lahko ponovno pogledali in preučili. Švajncerjeva knjiga je bila v tistem obdobju uspešnica, saj je prva konkretno govorila o vojnih dogodkih. Kot je običajno v Sloveniji, pa je knjiga doživela tudi kritike ljudi in organizacij, ki v knjigi niso poudarjeni ali pa celo niso omenjeni.

Leta 1996 je izšla knjiga Bojana Budje s kratkim naslovom Ščit. Knjiga v slogu kriminalke je bila napisana na podlagi dokumentov, ki jih je avtor dobil prek policijskih veteranov, ter tudi na podlagi pogovorov z akterji. Knjiga še danes povzroča burne odzive veteranov. Nekateri dokumenti so tudi natisnjeni na koncu knjige. Knjiga je posredovala odgovore na nekatera vprašanja, a odprla tudi nekatera druga. Pomanjkljivost, po mojem mnenju, je neuporaba znanstvenega aparata, brez katerega nekaterih trditev žal ne moremo preveriti.

Zanimivo, da je največ razburjenja med veterani povzročil roman Damijana Šinigoja Neizstreljeni naboj. Literarno delo, ki je po besedah avtorja narejeno na podlagi pričanj okoli 50 aktivnih udeležencev, je dobro napisan roman, ki zaradi jasnosti izražanja in življenjskega ter nič kaj herojskega in mitiziranega opisa dogajanja v tem času med veterani ni priljubljeno. Zgodba je osredotočena na tako imenovanega malega človeka. Knjiga je dobila leta 2008 prevod v hrvaščino, leta 2011 pa ponoven ponatis in celo ekranizacijo v celovečerni film.

Medvedjek je kot kraj največjega spopada na območju dvignil tudi največ političnega prahu, in to kar dvakrat, vendar manj prahu kakor na primer Holmec. Leta 1995 so si nekateri akterji in novinarji v časopisju izmenjavali mnenja o spopadu. To pisanje je bilo odmev na politično pisanje Janeza Janše v knjigi Okopi. Prav tako je v tistem času odmeval Šinigojev roman. Leta 1999 je Medvedjek ponovno prišel v ospredje političnega obračunavanja, saj je župan Trebnjega v državnem zboru govoril o »martinčkanju« na Medvedjeku, kar je dobilo ogromen odmev. Na prvi pogled je politično obračunavanje neokusno, vendar je za zgodovinopisje lahko tudi dobrodošlo, saj pridejo na dan tudi kakšni zanimivi podatki.

Postopoma so dogodki prehajali iz domene udeležencev v domeno kulturnih ustanov, saj se z letom 2001 poveča prispevek muzejev. Desetletnica je tako prinesla izdajo zanimivega in pričevanj polnega zbornika Posavje v letih 1989–1991, ki je kot prvi zbral pričevanja pripadnikov TO, Milice, drugih organizacij, ki so prispevale k osamosvojitvi, civilistov ter tudi pripadnikov JLA. Območno združenje veteranov vojne za Slovenijo – Dolenjska je v sodelovanju s Centrom za vojaškozgodovinsko dejavnost Slovenske vojske, ki se je pozneje preoblikoval v Vojaški muzej SV, postavil razstavo z naslovom Teritorialna obramba Dolenjske v vojni za Slovenijo leta 1991, ki govori o dogodkih na območju 2. PŠTO. Trenutno je razstava hranjena pri OZVVS Novo mesto oziroma v Vojašnici Franca Uršiča v Novem mestu. V Brežicah je bil organiziran simpozij pričevanj in analize, katerega tema je bila širša slovenska in ne omejena na območje 2. PŠTO.

V okviru splošnega praznovanja 15. obletnice osamosvojitve moramo izpostaviti slikarsko razstavo Dolenjskega muzeja, ki je predstavljala 35 slikarskih upodobitev Janka Orača. Udeleženec bojev na Medvedjeku je s slikanjem že julija 1991 uprizoril grozote vojne, kar je bilo po njegovem tudi del terapije strahovitega dogajanja.

Naslednja večja pozornost na dogodke je sledila ob 20. obletnici. Dogodki na območju 2. PŠTO so dobili ogromno pozornosti, predvsem zaradi dejavnosti muzejev in drugih kulturnih ustanov na območju. Pokrajinski muzej Kočevje je postavil občasno razstavo v Kočevski Reki, ob kateri je bil izdan tudi katalog. Avtorica Nadja Kovačič je odlično opisala dogodke ob osamosvajanju na Kočevskem. Darko Čop je izdal knjigo z naslovom Južna meja, ki govori o vojni na Kočevskem. Knjiga je skupek spominov in dokumentarnega gradiva, ki ga hranita avtor in veteranska organizacija. Med muzeji je bil dejaven tudi Dolenjski muzej, saj je postavil občasno razstavo v Novem mestu, ob kateri je bila izdana publikacija. Avtorja Marjeta Bregar in Matej Rifelj sta celostno zbrala, opisala ter predstavila dogodke ob osamosvajanju na Dolenjskem. Vojaški muzej SV je poleg sodelovanja z Dolenjskim muzejem izdal monografijo Vojaška obramba Slovenije 1990–1991, ki je do zdaj najbolj pregledno in znanstveno podprto delo vojnih dogodkov na območju 2. PŠTO. Delo ima svoje pomanjkljivosti, vendar ga pri preučevanju ne smemo spregledati. Posavski muzej oziroma Tomaž Teropšič je bil leta 2011 nadvse produktiven, saj je izdal že deveto serijo Posavskih vojnih razglednic in zbornik pričevanj Zmagovito Posavje ter odprl razstavo Bil sem zraven. V Posavskem muzeju so zbrali ogromen fond fotografij, ki imajo zgodbo in so navezane na ljudi in območje. Zbornik spominov prinaša širok spekter ljudi in spominov na dogodke leta 1991. Belokranjske občine so se združile in izdale knjigo o osamosvojitveni vojni z naslovom Spomenik belokranjskih občin osamosvojitveni vojni. Tako smo ob 20. obletnici dobili več naslovov, ki so zaradi znanstvenega načina izdelave med najpomembnejšimi deli za preučevanje vojne leta 1991. Nekatera dela se nanašajo na arhivsko gradivo, vendar bo treba za še večjo transparentnost odpreti še marsikatero arhivsko škatlo. Leta 2016 je razstavo na to temo pripravil tudi Belokranjski muzej, in sicer Bela krajina za samostojno Slovenijo 1990–1991. Prav tako je istega leta

Dolenjski muzej odprl razstavo, ki se delno nanaša tudi na leto 1991, z naslovom Četrto stoletja policijske uprave Novo mesto: utrinki iz zgodovine policije na Dolenjskem, v Beli krajini in Posavju.

Veliko pozornost si zasluži tudi delovanje OZVVS Dolenjske, ki je skladno z republiškim ZVVS začela intenzivno delovati za pripravo posveta ter pozneje tudi zbornika. Vse skupaj se je začelo leta 2013 na republiški ravni, ko je bil v državnem svetu organiziran posvet na splošno temo vloga TO pri osamosvajanju Slovenije na vojaškem področju. Zbornik ob posvetu je bil izdan naslednje leto. V okviru tega je OZVVS Dolenjske skupaj z Vojaškim muzejem in Teritorialnim polkom 72. brigade organiziral posvet oktobra 2013, ki je potekal na Kmetijski šoli in Biotehnični gimnaziji Grm. Leta 2014 je bil nato izdan zbornik z naslovom Vloga TO Dolenjske pri osamosvajanju Slovenije na vojaškem področju. Delo je prineslo pozitiven odziv, kakor radi rečemo, s terena, torej odziv veteranov in udeležencev bojev, zato je uredniški odbor nadaljeval delo in leta 2016 izdal nadaljevanje z naslovom Vloga TO Dolenjske pri osamosvajanju Slovenije na vojaškem področju I–II. Gre za združitev prvega dela, ki temelji na znanstvenih razpravah, z drugim, ki temelji predvsem na spominih posameznikov.

Zdaj nameravam nekaj besed nameniti poučevanju zgodovine v šolah oziroma poučevanju teme osamosvojitve v srednjih in osnovnih šolah. Osamosvojitve je v šolske načrte prišla že razmeroma zgodaj, leta 1995, vendar je tema preveč splošna, da bi podrobno obravnavala boje in vojno. Tako je razumljivo, da učbeniki spopade na območju 2. PŠTO postavljajo na obrobje ali pa jih niti ne omenjajo. Učni načrt je po več kot 20 letih ostal glede bojev na območju 2. PŠTO nespremenjen. Kljub temu je nekoliko začudenja vreden podatek, da so bile v vsem tem času napisane le tri diplomske naloge s tematiko vojnih dogodkov na območju 2. PŠTO, nekaj več se jih je ukvarjalo s splošnimi vojnimi dogodki. Od teh treh sta avtorja dveh tudi aktivna udeleženca dogodkov, kar ni zanemarljiv podatek. Kritika učnega sistema, če tako hočete, se nanaša tudi na vojaške izobraževalne institucije, saj razen splošnih raziskav ni bilo napisanih nalog na temo opisanih dogodkov.

Ob koncu se nameravam osredotočiti na vsebino do zdaj napisane literature. Vojni dogodki so največ »akcije« povzročili pri bojnih enotah, torej pri enotah Teritorialne obrambe. Posledično je bilo največ besed napisanih o dejanjih TO, ki je imela nalogo vojaške obrambe Slovenije, vendar je celoten projekt odhoda Slovenije iz Jugoslavije zahteval sodelovanje več segmentov civilne in vojaške sfere. Ta prepletenost je bila zaradi ustroja družbe in načela splošnega ljudskega odpora ter družbene samozaščite bistvena za sodelovanje TO, Milice in drugih delov civilne družbe (nekateri posamezniki so bili del dveh področij, na primer TO in civilnega področja). Prispevek Milice na Dolenjskem in v Beli krajini je z zbornikom urednika Antona Goleta leta 2012 dobil zasluženo monografsko delo. Žal je zbornik brez znanstvene podlage in vključuje nekaj novih, celo nasprotujočih si podatkov, kar bo treba še primerjati in odgovoriti na vprašanja, ki se porajajo. Poleg Milice je neodgovorjeno vprašanje še, kakšno vlogo je imela na območju lokalna oblast, torej občine in krajevne skupnosti. V projektu so sodelovale in preučiti bi morali kako, na kakšni ravni in s kakšnim prispevkom. Poleg tega so v obrambnih »akcijah« delovala tudi posamezna podjetja, ki so bila do zdaj le bežno obravnavana. Tako je glede vojnega dogajanja na območju 2. PŠTO še veliko neodgovorjenih vprašanj. Na srečo ne tako zapletenih in kontroverznih, kakor je na primer sestrelitev helikopterja gazele 12664 nad Rožno dolino v Ljubljani ali spopad v Rožni dolini pri Novi Gorici. Toda kljub temu so še teme, ki so tabu, in se tudi udeleženci izogibajo pogovora o njih. Spopad na Medvedjeku je ena izmed njih. Glede tega je kontroveržno predvsem poveljevanje prvi dan. Enota TO, ki je zapustila položaje, je tako rekoč obsojena

na »damnatio memoriae«, dogodki neposredno po spopadu in tudi v dneh po njem niso razjasnjeni itn. Dogodki v Mokronogu prav tako delno vzbujajo pozornost, saj Grujović podaja malo drugačno zgodbo od splošno znane. Povsem je zanemarjena zgodovina posameznih enot TO. Tako še danes ni povsem jasno, kako se je imenovala brigada 2. PŠTO, ali 52., 25. ali celo 22. brigada. Delno neodgovorjeno ostaja vprašanje prebežnikov. Razkriti je treba tudi delovanje nekaterih častnikov v JLA. Zaradi smrtnih žrtev sta zanimiva spopada v Rigoncah in Prilipah. Predvsem pa manjkajo tudi podatki, dokumenti in pričevanja z nasprotni strani. Prilagam seznam, ki bo v pomoč nadaljnjim raziskavam na tem področju.

Arhivi z gradivom o dogajanju na območju 2. pokrajinskega štaba Teritorialne obrambe

- Arhiv Republike Slovenije.
- Arhivska zbirka Ministrstva za notranje zadeve.
- Arhivska zbirka Ministrstva za obrambo.
- Vojaški muzej Slovenske vojske, Zbirka arhivalij, fond Obrambna vojna 1991, Tehnična enota 6.
- Zgodovinski arhiv Celje.
- Zgodovinski arhiv Ljubljana/enota za Dolenjsko in Belo krajino, Novo mesto.
- Zgodovinski arhiv Ljubljana/enota Ljubljana.

Objavljeni viri o dogajanju na območju 2. pokrajinskega štaba Teritorialne obrambe

- Repe, B. 2002. Viri o demokratizaciji in osamosvojitvi Slovenije, 1. del Opozicija in oblast, št. 17. Ljubljana: Arhivsko društvo Slovenije.
- Repe, B. Viri o demokratizaciji in osamosvojitvi Slovenije, 2. del Slovenci in federalizacija, št. 18, Ljubljana: Arhivsko društvo Slovenije.
- Repe, B. Viri o demokratizaciji in osamosvojitvi Slovenije, 3. del Osamosvojitvev in mednarodno priznanje, št. 19, Ljubljana: Arhivsko društvo Slovenije.

Elektronski viri o dogajanju na območju 2. pokrajinskega štaba Teritorialne obrambe

- <http://www.rtv slo.si/osamosvojitvev/prispevek/284/predvajaj>.
- <http://www.srpskadijaspورا.info/vest.asp?id=7220>.
- <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/aktuelno.69.html:328491-Grujovic-nece-biti-izrucen>.
- <http://www.vesti-online.com/Vesti/Srbija/133512/Mogao-sam-Sloveniju-dici-u-vazduh>.

- <http://www.stefi24.tripod.com/GAL-GT29.HTM>.
- <http://www.kultura.novomesto.si/si/revija-rast/?id=7076>.
- <http://www.dolmuzej.com/si/razstave/arhiv/?id=80>.
- <http://www.obramba.com>.
- http://www.dailymotion.com/video/xkxvrg_predavanje-mitje-teropsica-o-to-posavja-v-vojni-leta-1991-posavski-muzej-brezice_shortfilms.
- http://euscreen.eu/play.jsp?id=EUS_46EF2FEB96E3436BBC236FE21AF2F87A.
- http://www.youtube.com/watch?v=b-yLZFNK_yw.
- http://www.mo.gov.si/fileadmin/mo.gov.si/pageuploads/revija_sv/2006/svo6_07_priloga.pdf.
- <http://www.uradni-list.si>.
- <http://www.zakonodaja.gov.si>.
- <http://www.zvvs.si>.
- http://www.oklop.net23.net/jna/u_ratu.htm.
- http://www.wikipwdia.org/wiki/ten-day_war.

Filmsko gradivo o dogajanju na območju 2. pokrajinskega štaba Teritorialne obrambe

- Arhiv Vašega kanala.
- Brez smrti zemlja nikdar ne postane domovina, dokumentarni film 2005.
- Arhiv vojne v Posavju in letališča Cerklje, 2006.
- Ko potrka vojna, dokumentarni film 2010.
- 1991 – Neizstreljeni naboj, igrani film 2011.
- Mediji in osamosvojitvev, dokumentarni film, 2016.
- Pričevalci: Vojko Obrulj, intervju, 2016.

Razstave o dogajanju na območju 2. pokrajinskega štaba Teritorialne obrambe

- Teritorialna obramba Dolenjske v vojni za Slovenijo leta 1991, OZVVS Dolenjske/CVZD, 2001.
- Posavski muzej, 2001.
- Kresna noč na Medvedjeku, Dolenjski muzej, 2006.
- Kočevsko v vojni za Slovenijo leta 1991, Pokrajinski muzej Kočevje, 2011.
- Skupaj do samostojnosti, Dolenjski muzej, 2011.
- Bil sem zraven, Posavski muzej, 2011.
- Bela krajina za samostojno Slovenijo, Belokranjski muzej, 2016.
- 25 let policijske uprave Novo mesto, Dolenjski muzej, 2016.

Literatura o dogajanju na območju 2. pokrajinskega štaba Teritorialne obrambe

- Bartelj, A. Dolenjski list, 5. 7. 1991, št. 27.
- Bartelj, A. Pobeg s Poganc: štirje vojaki ušli iz vojašnice na Pogancah, Dolenjski list, 11. 7. 1991, št. 28.
- Bauer, M. Bitka pri Medvedjeku: še neznana naloga karlovške divizije JA, Delo, 9. in 10. 7. 1991, št. 48 in 49.
- Bauer, M. Kdo strelja v vojašnicah v Bršljinu in Češči vasi? Pobegli vojaki so povedali, da se je streljalo zunaj vojašnic: strokovna komisija ugotovila, da ni vojašnice nihče obstreljeval, Delo, 6. 7. 1991, št. 157.
- Bauer, M. Na oddih z izgovorom, Slovenske novice, 22. 1. 1992.
- Bauer, M. Oklepna vozila so se pognala v panični beg in spet obtičala: kolono, ki je bila pri Medvedjeku, so obkolili in ukleščili v Krakovskem gozdu: vojaki bi se bili vdali, toda poveljnik in poveljstvo v Karlovcu jim tega ni dovolilo, Delo, 2. 7. 1991, št. 153.
- Bauer, M. Premagani vojaki pešačijo proti Brežicam: po porazu v Krakovskem gozdu so verjetno minirali tanke in odšli, Delo, 4. 7. 1991, št. 155.
- Bauer, M. Stiska ali pretirana vdanost?: starejši vodnik JA v Mokronogu preprečeval predajo, čeprav se je po besedah prič četrtina posadke želela vdati, Delo, 1. 7. 1991, št. 152.
- Bauer, M. Strelji v Novem mestu so ranili civilista: mešana komisija meni, da nihče ni streljal na vojašnico, marveč so streljali iz nje: pobegi, Delo, 8. 7. 1991, št. 158.
- Bauer, M. Teritorialci razbili oklepno kolono v Krakovskem gozdu: pred tem je letalstvo JA petkrat bombardiralo položaje TO: razbita kolona služi vojaškemu vrhu kot povod za drugo fazo operacije Okop, Delo, 3. 7. 1991, št. 154.
- Bauer, M. V Mokronogu manj napeto: vojaško skladišče je še vedno minirano, toda poročnik Grujević zagotavlja, da bo ob morebitnih provokacijah ravnal preudarno, Delo, 8. 7. 1991, št. 158.
- Bauer, M. Vojni zločini pred novomeškim sodiščem, Delo, 1. 8. 1991, št. 178, str. 10.
- Bauer, M. Zajeti vsi vojaki iz kolone v Krakovskem gozdu: enota je pešačila proti Cerkljam: izgubila je vse oklepnike in spremljevalna vozila, Delo, 5. 7. 1991, št. 156.
- Bauer, M. in Pucelj G. Jastreba povzročila pokol: bombni napad na stanovanjske hiše pri Medvedjeku, Delo, 29. 6. 1991, št. 151.
- Bauman, B. Interyju z Albinom Gutmanom, poveljnikom generalštaba Slovenske vojske: zmaga tisti, ki naredi manj napak, 7D, 11. 1. 1995, št. 2.
- Bauman, B. Odkritosrčnost z vprašaji, Večer, 7. 1. 1995, št. 5.
- Bauman, B. Vse je bilo usklajeno z Ljubljano, Večer, 9. 1. 1995, št. 6.
- Baumkircher, N., 2009. Posavje v vojni za obrambo neodvisnosti Slovenije leta 1991, Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani.
- Bevc, F., 2000. Zmaj v viharju: ozadje osamosvojitve, Novo mesto.
- Bil sem zraven: 25. območni štab Teritorialne obrambe in vojne enote Teritorialne obrambe v vojni leta 1991, ur. Tomaž Teropšič, Brežice, 2011.
- Bobek, A. Prijetje majorja Prodanoviča, Veteran vojne za Slovenijo: glasilo Zveze veteranov vojne za

Slovenijo, 14. 6. 2001.

- Bregar, M. in Rifelj M., 2011. Skupaj do samostojnosti – Dolenjska 1991, Novo mesto.
- Breznikar, E. Od sodelovanja do sovraštva, 7D, 7. 2. 1995, št. 6.
- Breznikar, E. Orožje smo skrivali v zidanicah: boji na jugozahodni meji, Slovenska vojska, 1996, št. 120.
- Bric, R. Odločilen spopad pri Prilipah, Slovenska vojska, 1996, št. 127.
- Budja, B. Gutmanu so (niso) žvižgali, 7D, 18. 1. 1995, št. 3.
- Budja, B. Mož, ki lahko vrže v zrak pol mesta: komandant novomeške garnizije polkovnik Radosav Bogičević o vojni, njegovi vlogi v njej, nočnem streljanju v Češči vasi in Prečni, dogodkih v Mokronogu, življenju v kasarni in življenju po vojni, Dolenjski list, 11. 7. 1991, št. 28.
- Budja, B. Napadalce rišeta tema in strah, Dolenjski list, 11. 7. 1991, št. 28.
- Budja, B. Od Okopov do neizstreljenega naboja, 7D, 18. 1. 1995, št. 3.
- Budja, B. O dveh streljih in beli zastavi, 7D, 28. 12. 1994, št. 52.
- Budja, B., 1996. Ščit: dolenjska pot v samostojno Slovenijo, Ljubljana.
- Budja, B. Vojna hudodelstva na zatožni klopi, Dolenjski list, 1. 8. 1991, št. 31.
- Budja, B. Vojni zločini pred novomeškim sodiščem, Delo, 1. 8. 1991, št. 178.
- Budja, B. Zakaj so žvižgali Gutmanu, 7D, 4. 1. 1995, št. 1.
- Bukovec, T. Smrt s koso se je peljala na raketi, Nedeljski dnevnik, 11. 10. 1998.
- Bukovnik, A., 2006. Slovenija: Koraki v samostojnost, pregled dogodkov 1980–1992, Ljubljana.
- Cibej, B. in Brilej R. Cesta smrti: Dolenjska, Medvedjek pri Trebnjem, Mladina, 2. 7. 1991, št. 27.
- Cemas Stjepanovič, M., Brunskole R., Kambič P., Prašnik Kolbezen M. in Weiss J., 2011. Spomenik belokranjskih občin osamosvojitveni vojni, Črnomelj, Metlika, Semič.
- Cerar, B., 2011. Opazovalci, Ljubljana.
- Čelik, P., 1992. Izza barikad, Ljubljana.
- Čelik, P., 1994. Na južni straži: kronika nastajanja državne meje med Slovenijo in Hrvaško, Ljubljana.
- Čepič, Z., Čuček F., Gašparič J., Guštin D., Repe B. in Svete U., 2010. Prikrita modra mreža: Organi za notranje zadeve Republike Slovenije v Projektu MSNZ leta 1990, Ljubljana.
- Četrto stoletja Policijske uprave Novo mesto: utrinki iz zgodovine policije na Dolenjskem, v Beli krajini in Posavju, ur. Bregar M., Novo mesto: Dolenjski muzej 2016.
- Čop, D., 2011. Južna meja, Kočevje.
- Deset dni vojne za Slovenijo: izbor fotografij in tekstov iz obdobja med 26. 6. in 5. 7. 1991, Ljubljana, 1991.
- Dimitrič, M. Letalski napad na Kočevsko Reko: migi so odvrgli več kot sto kasetnih bomb, ki niso nikogar poškodovale: nekatere tempirane, Delo, 3. 7. 1991, št.: 154.
- Dimitrič, M. Strašili z lažnimi vestmi: tako so starešine JA, preoblečene v civilne obleke, poskušale nagnati strah v kosti, Delo, 1. 7. 1991, št. 152.
- Dimitrič, M. Topovski napad na Kočevsko Reko, Delo, 3. 7. 1991, št. 154.
- Dimitrič, M. Vojaki še bežijo, Delo, 12. 7. 1991, št. 162.
- Dimitrijevič, B., 2006. Jugoslovensko ratno vazduhoplovstvo 1942 – 1992, Beograd.
- Dimitrijevič, B., 2004. Kurjaci sa ušća, Istorijat 252. lovačko – bombarderske eskadrilje, Beograd.
- Dokl, S. Prijavilo se je 136 prostovoljcev, Delo, 3. 7. 1991, št. 154.

- Dolenjski list, 28. 6. 1991, posebna izdaja, št. 1.
- Dolenjski list, 25. 7. 1991, št. 30.
- Dolenjski list, 18. 7. 1991, št. 29.
- Drnovšek, J., 1996. Moja resnica: Jugoslavija 1989–1991, Ljubljana.
- Đukič, B. Gospoda Budje resnica, 7D, 7. 2. 1995, št. 6.
- Enotni v zmagi: osamosvojitve Slovenije, ur. Urbanc N., Ljubljana, 2006.
- Fajfar, P., 2015. Dogodki na Medvedjeku (analiza spopada iz osamosvojitvene vojne), Visoka strokovna šola B&B, Ljubljana.
- Fajfar, S. Bojni znak akcije Rajhenav 1991, Delo, 12. 6. 1996, št. 134.
- Filipčič, R. in Ravbar M. Medvedjek 1991 – da ne bi pozabili, Slovenska vojska, 6. 3. 2009, št. 12.
- Franko, I. Vsak na svoji strani, Slovenska vojska, 1996, št. 120.
- Gazvoda, T. Ranjenec postal breme za Slovenijo?, Dolenjski list, 26. 1. 1995, št. 4.
- Gerič, S. Dokončni odhod z letališča, Slovenska vojska, 1996, št. 126.
- Gerič, S. Izročilo 91 vgrajeno v današnji čas, Slovenska vojska, 1996, št. 120.
- Gerič, S. Nekaj minometnih min je odločilo o usodi letališča: Cerklje ob Krki, Slovenska vojska, 1996, št. 121.
- Gombač, B., 2005. Na drugi strani: odbor staršev za varstvo in vrnitev slovenskih vojakov ob slovenski osamosvojitvi leta 1991, Ljubljana.
- Grabnar, M. Načrt Kamen – 10 let pozneje, Vojaška zgodovina, 3, 2001, št. 1/01.
- Grabnar, M. Načrt oviranja Gams, Vojaška zgodovina, 6, 2003, št. 1/03.
- Grahovac, B., 2015. Glasovi iz gluve sobe, Beograd: Laguna (2. izd.).
- Gutman, A. Del sicer še ne izpisane zgodovine?, Slovenska vojska, 1999, št. 186.
- Gutman, A., 2000. Izkoristek geografskega prostora Teritorialne obrambe dolenjske pokrajine v vojni za Slovenijo v letu 1991, Vojaška geografija v Sloveniji, Ljubljana.
- Gutman, A. Na poti k zmagi, Slovenska vojska, 1999, št. 187.
- Gutman, A. Od začetka smo bili v središču spopadov, Slovenska vojska, 2011, št. 10.
- Gutman, A. Prve bitke, Slovenska vojska, 1999, št. 186.
- Gutman, A. Sklepni boji – Krakovski gozd, Slovenska vojska, 1999, št. 191.
- Gutman, A. Vsak se je moral odločiti san: priprave na boj za našo samostojnost, Slovenska vojska, 1999, št. 185.
- Gutman, A. Vojna za Slovenijo 1991, Vojaška zgodovina, 2003, št. 02/03.
- Gutman, A. Značilnosti delovanja TO Dolenjska v vojni za Slovenijo 1991, Vojaška zgodovina, 8, 2004, št. 2/04.
- Gutman, A. in Beltram B. Mobilizacijsko-taktična vaja Premik-91, Vojaška zgodovina, 2001, št. 1/01.
- Iština o oružanom sukobu u Sloveniji, Beograd, 1991.
- Ivšič, J. Velika učinkovitost majhne enote TO na Prilipah, Slovenska vojska, 21. 6. 1996, št. 120.
- Jakše, T. Armada jadrno zapušča Dolenjsko: vojna na Hrvaškem še pospešuje umik jugoslovanske armade iz Dolenjske: pustošenje letališča Cerklje, Dolenjski list, 29. 8. 1991, št. 35.
- Jakše, T. Novinar v pišu zgodovine, Dolenjski list, 17. 8. 2001, št. 33.
- Jakše, T. Odlikovanja, ki zardevajo, Dolenjski list, 15. 7. 1993, št. 28.

- Jakše, T. Vojna je tragična, a pomembna izkušnja, *Dolenjski list*, 4. 6. 1992, št. 23.
- Jakše, T. Ubraniili Ljubljano: Medvedjek dve leti pozneje, *Dolenjski list*, 1. 7. 1993, št. 26, priloga 25.
- Janša, J., 1994. *Okopi: Pot slovenske države 1991–1994*, Ljubljana.
- Janša, J., 1992 (2. izd.), 2013. *Premiki: Nastajanje in obrambe slovenske države 1988–1992*, Ljubljana.
- Jerič, J. Poveljnik letalske enote v Cerkljah se ni predal, *Mladina*, 2. 7. 1991.
- Kastelic, D. Čar vojne, *Slovenska vojska*, 1996, št. 120.
- Keber, B. Pričevanja iz osamosvojitvene vojne: 3. del, *Slovenska vojska*, 2001, št. 17.
- Kene, F. Obračun samega s sabo, *Veteran vojne za Slovenijo: glasilo Zveze veteranov vojne za Slovenijo*, 16. 12. 2001.
- Kladnik, T., 2006 (2. izd.), 2007. *Slovenska vojska v službi domovine*, Ljubljana.
- Knafelc, I., Franko I., Turk J., Križman R., Smerdu F., Leko Z. in Plut I. Imamo mirno vest, *7D*, 18. 1. 1995, št. 3.
- Knific, B. Vlagati v ljudi (predstavljamo veterane: Branko Kobetič), *Veteran vojne za Slovenijo: glasilo Zveze veteranov vojne za Slovenijo*, 2012.
- Kočevar, I., 2008. *Oklep na Slovenskem*, zbirka SVZ V., Ljubljana.
- »Kolpa 1991«, *Vojnogodovinski zbornik*, št. 46, *Logatec*, 2011.
- Kolšek, K., 2001. *Spomini na začetek oboroženega spopada v Jugoslaviji 1991*, Maribor.
- Kovačič, N., 2011. *Kočevsko v vojni za Slovenijo 1991*, Kočevje, Ljubljana, 2011.
- Krkovič, A. Dejstva, ki jih slovenska javnost mora poznati, *Vojnogodovinski zbornik*, št. 43, *Logatec*, 2011.
- Kuntarič, B. Med obema je osemindeset let: napada na vojaško letališče Cerklje ob Krki, *Slovenska vojska*, 1994, št. 69.
- Lesjak, M. Mrtvaški ples v Krakovskem gozdu za nedolžne vojake JA, *Delo*, 3. 7. 1991, št. 154.
- Lesjak, M. V Mokronogu se bojijo podtaknjene eksplozije: vodnika Grujevića so poznali kot prijaznega človeka, *Delo*, 2. 7. 1991, št. 153.
- Lešnik, H., 2003. *Formiranje in delovanje 710. učnega centra Pekre 1990–1991*, Univerza v Ljubljani.
- Likar, B. Osamosvojitveni kolač je samo slovenski, *Dnevnik*, 6. 1. 1995, št. 5.
- Lindič-Dragaš, Z. Dolenjski Holmec?: v SKD so se ostro odzvali na izjavo Cirila Pungartnika (LDS), da so se leta 1991 fantje na Medvedjeku martinčkali, *Delo*, 18. 5. 1999, št. 112.
- Lindič-Dragaš, Z. Medvedjek osem let pozneje, *Delo*, 24. 5. 1999, št. 117.
- Lindič-Dragaš, Z. Prestregel je prve strele JLA: Anton Martinčič je bil ranjen v spopadu na Medvedjeku, *Nedelo*, 28. 6. 1998.
- Lovšin, A., 2001. *Skrita vojna, Spopad varnostno obveščevalnih služb, 1990–1991*, Ljubljana.
- Luzar, M. Spopad pri Medvedjeku, *Slovenec: časopis za politiko, gospodarstvo, kulturo in religijo*, 29. 6. 1991, št. 5.
- Luzar, M. Ernest Breznikar, *Dolenjski list*, 14. 9. 2000, št. 37.
- Luzar, M. Krivda neizpolnjenega ukaza, *Dolenjski list*, 2. 7. 1992, št. 27.
- Majcen, M. Pirova zmaga in Medvedjek: kakšna razlika!, *Vir: političen častnik za Slovenijo*, 8. 6. 1999, št. 40.
- Mali, B. Ni bežal niti ni trgal častniške oznake, ker ga takrat ni bilo tam!, *7D*, 18. 1. 1995, št. 3.

- Marijan, D., 2008. Slom Titove armije: Jugoslovenska narodna armija i raspad Jugoslavije 1987 – 1992, Zagreb.
- Marijan, D. Slučaj Logorište, Časopis za Suvremenu Povijest, št. 2, 2011.
- Markelj, M. Kresna noč na Medvedjeku: razstava Dolenjskega muzeja v počastitev 15-letnice samostojnosti slovenske države, Dolenjski list, 25. 5. 2006, št. 26.
- Markelj, M. Še en pogled na vojno, Dolenjski list, 27. 6. 1996, št. 26.
- Markelj, M. Vojna ni nič veličastnega: naš pogovor: Damijan Šinigoj, Dolenjski list, 12. 1. 1995, št. 34.
- Micevski M., Radić A. in Dimitrijević B., Bitka za slovenačko nebo, Padobranci u akciji, Osmica, 9. 7. 1991.
- Mikulič, A., 2006. Vojna za Slovenijo 1991, Ljubljana.
- Mikulič, A., 2005. Uporniki z razlogom, Ljubljana.
- Mina iz Cerkelj 1991, Vojnozgodovinski zbornik, št. 47, Logatec, 2012.
- Močnik, Z. Moji dnevi, Slovenska vojska, 2001, št. 16.
- Moris, priloga Slovenska vojska, 16. 12. 2005.
- Moški na položajih, ženske v strahu, otroci na češnjah: zbirka spominov na vojno za obrambo samostojne Slovenije, ur. Stanonik M. in Utršič I., Ljubljana, 2011.
- Muhič, J. Spomini na vojno za samostojno Slovenijo, Veteran vojne za Slovenijo: glasilo Zveze veteranov vojne za Slovenijo, 24. 9. 2004.
- Muslimovič, S. Apavrin ne, hvala, Slovenska vojska, 1996, št. 120.
- Nanut, K., 2000. Učno gradivo za vojaško zgodovino v šoli za podčastnike, Ljubljana.
- Nanut, K. Uporaba in delovanje oklepno-mehaniziranih enot JLA, Vojaška zgodovina, 9, 2005, št.1/05.
- Oblak, N. Deset min pregnalo letala in helikopterje JLA, Slovenska vojska, 2011, št. 10.
- Oblak, N. Vsak izmed nas ima svojo zgodbo, Željko Srečkovič, Slovenska vojska, 2012, št. 10.
- Ognjenović, M. Dokumenti pripovedujejo, Vojnozgodovinski zbornik, št. 33, Logatec, 2008.
- Ohranjeni spomini 1991, Vojnozgodovinski zbornik, št. 30, Logatec, 2007.
- Oluić, S., Antić G. in Dimitrijević B., 2005. 204. lovački avijacijski puk, Beograd: Novinarsko – izdavački centar Vojska.
- Pavlin, J. S prizorišča vojne na Medvedjeku: reportaža z mesta razdejanja, ki ga je povzročila največja bitka na Dolenjskem pa tudi v Sloveniji, Dolenjski list, 5. 7. 1991, št. 27.
- Perc, P. Na Medvedjeku je šlo hudo zares: protestni shod udeležencev osamosvojitvene vojne na prizorišču bitke za Medvedjek zaradi žaljivih izjav Cirila Pungartnika: trebanjski pomladniki zahtevajo, da odstopi: resnica o osamosvojitveni vojni, Dolenjski list, 27. 5. 1999, št. 21.
- Perc, P. Strah nas je bilo pošteno, nič manj pa vojakov, Dolenjski list, 21.6.2001, št. 25.
- Petrovič, M. Kočevci smo prekinili molk, Dolenjski list, 1.6.2001, št. 25.
- Pilot, ki je sprožil pobeg desetih tovarišev iz JLA, Naš glas, 14. 4. 1994, št. 8.
- Pištola majorja Gorazda Šošterja, Vojnozgodovinski zbornik, št. 29, Logatec, 2007.
- Podgoršek, V. Kadarkoli bi se srečal s svojimi podrejenimi: pripoved bivšega poveljnika letalske brigade na letališču v Cerkljah: zakaj so bila v vojnih dneh letala nad jedrsko elektrarno, Delo, 30. 1. 1992.
- Podgoršek, V. Močan eksploziv je porušil daljnovidna stebra v Pesjem: eksploziji sta vznemirili ljudi na Krškem polju in okrog jedrske elektrarne, Delo, 23. 7. 1991, št. 170.

- Podgoršek, V. Odločilni dnevi ob južni meji, Delo, 22. 6. 1996, št. 143.
- Podgoršek, V. Ubit Jernej Molan, Delo, 29. 6. 1991, št. 150.
- Posavje v letih 1989–1991, ur. Teropšič T., Teropšič M., Brežice, 2001.
- Praprotnik, R. in Lindič-Dragaš Z. Pungartnik naj se opraviči: o »martinčkanju« na Medvedjeku, Delo, 21. 5. 1999, št. 115.
- Predojević, V., 1997. U Precjepu, dnevniček zabelješke o razbijanju Partije, Armije i Države, Beograd: Dan Graf.
- Predojević, V., 1999. V precepu: dnevniški zapisi o razbijanju partije, armade in države, Borec: revija za zgodovino, literaturo in antropologijo, Ljubljana.
- Prešeren, M., 2009. Tožilska in sodna praksa v Republiki Sloveniji glede kršitev mednarodnega prava oboroženih spopadov leta 1991, Univerza v Ljubljani.
- Prispevek milice Dolenjske in Bele krajine pri nastajanju države Slovenije: zbornik dokumentov, pričevanj in fotografij o usposobljenosti in aktivnostih delavcev ONZ Dolenjske in Bele krajine od akcije Sever 1989 do odhoda zadnjega vojaka z ozemlja Republike Slovenije 1991, ur. Gole A., Novo mesto, 2012.
- Ravbar, M. 2. PŠTO Dolenjske pokrajine v vojni za Slovenijo, Veteran vojne za Slovenijo: glasilo Zveze veteranov vojne za Slovenijo, 2011, št. 46.
- Ravbar, M. 2. Pokrajinski štab Teritorialne obrambe Dolenjske, Rast: revija za literaturo, kulturo in družbena vprašanja, 2011, št. 4.
- Ravbar, M. Dolenjska pokrajina TO, Vojaška obramba Slovenije: 1990–1991, ur. Kladnik T., Ljubljana, 2011.
- Ravtar, N. Bombardiranje v premirju ali bombardiranje premirja: brežiška pilotska afera, 7D, 5. 2. 1992, št. 5.
- Repe, B., 2002. Jutri je nov dan: Slovenci in razpad Jugoslavije, Ljubljana.
- Sečen, E. Visok dvigajoč dim je pričal o uničenem tanku, Slovenska vojska, 1996, št. 120.
- Sekulić, M., 1997. Jugoslaviju niko nije branio a Vrhovna komanda je izdala, Beograd.
- Slapar, J. Ne nasedajmo razlagam resnic, 7D, 18. 1. 1995, št. 3.
- Slovenska osamosvojitve 1991: pričevanja in analize, zbornik zborovanja v Brežicah od 21. do 22. junija 2001, Ljubljana, 2002.
- Šinigoj, D. 1991, Rast: revija za literaturo, kulturo in družbena vprašanja, 1997, št. 3/4.
- Šinigoj, D. Moja knjiga je protivojna, 7D, 1. 2. 1995, št. 5.
- Šinigoj, D., 2008. Neispaljeni metak, Gornja Jelenska.
- Šinigoj, D., 1994 (2. izd.), 2011. Neizstreljeni naboj za Slovenijo, Ljubljana, Novo mesto.
- Šinigoj, D. Vsi smo zmagovalci in vsi poraženci: pred izidom, Delo, 24. 11. 1994, št. 272.
- Šoštarič, U. Kasetne bombe so orale tudi po gozdu pri Kočevski Reki: našli so ostanke treh bomb, ki so sicer namenjene za boj proti oklepnim vozilom, Delo, 13. 7. 1991, št. 163.
- Špegelj, M., 2001. Sjećanja vojnika, Zagreb.
- Švajncer, J. Bojni znaki 1991: v spomin na boje in spopade 1. in 2. del, Obramba, 1998, št. 10 in 12.
- Švajncer, J., 1993. Obranili domovino, Teritorialna obramba Republike Slovenije v vojni za svobodno in samostojno Slovenijo, Ljubljana.

- Švajncer, J. Predlog, Vojnozgodovinski zbornik, št. 33, Logatec, 2008.
- Švajncer, J. Spominski znak Kolpa 1991, Vojnozgodovinski zbornik, št. 27, Logatec, 2006.
- Švajncer, J. Vse slovenske bitke, Mladina, 13. 7. 1993.
- Тачић, Р., 1994. Стаклени Техкови: моћ и хемоћ четврте оклопне бригаде, Вршац, [Таčić, R., 1994. Stakleni tenkovi: moć i nemoć četvrte oklopne brigade, Vršac,].
- Teropšič, M. Kratka zgodovina Teritorialne obrambe, Manevrske strukture narodne zaščite in Slovenske vojske v Posavju, Vojnozgodovinski zbornik, št. 29., Logatec, 2007.
- Teropšič, M. Nikar smrtno resno!, 7D, 7. 2. 1995, št. 6.
- Teropšič, M. Odgovor na članek Vsak izmed nas ima svojo zgodbo, Slovenska vojska, 2012, št. 11.
- Teropšič, M. Prezem nepremičnin, oborožitve in vojaške opreme JLA v Posavju in njen dokončen umik – 1. del, Veteran vojne za Slovenijo: glasilo Zveze veteranov vojne za Slovenijo, 2012, št. 47.
- Teropšič, M. Pričevanja iz osamosvojitvene vojne: 1. del, Slovenska vojska, 2001, št. 15.
- Teropšič, M. Pričevanja iz osamosvojitvene vojne: 2. del, Slovenska vojska, 2001, št. 16.
- Teropšič, M. Primopredaja objektov, opreme in oborožitve garnizije JLA Cerklje, Veteran vojne za Slovenijo: glasilo Zveze veteranov vojne za Slovenijo, 2013, št. 49.
- Teropšič, M., 2014. 20 let vojnih veteranov '91 Posavje: v skrbi za domovino, Krško: Pokrajinski odbor ZVVS za Posavje.
- Teropšič, M. Cerkljansko letališče v letih 1991–1992, Dolenjski list, št. 18–22 (april–junij 2014).
- Teropšič, T., 1995. Boji na jugovzhodni meji Slovenije leta 1991, Brežice: Posavski muzej.
- Teropšič, T. Laži o vojni za Slovenijo leta 1991, Veteran vojne za Slovenijo: glasilo Zveze veteranov vojne za Slovenijo, 13. 3. 2001.
- Teropšič, T. Naše bojne enote, Vojnozgodovinski zbornik, št. 24., Logatec, 2006.
- Teropšič, T. Posavske vojne razglednice, Vojnozgodovinski zbornik, št. 18, Logatec, 2004.
- Teropšič, T., 2002–2011. Posavske vojne razglednice, slikovno gradivo, Brežice: Posavski muzej.
- Teropšič, T. Terenska fotografska topografija Slovenije 1990–1991, Vojaška zgodovina, 2004, št. 2/04.
- Thomas, N. in Mikulan, K., 2006. The Yugoslav Wars (1): Slovenia&Croatia 1991–95, Elite No. 138, Oxford: Osprey Publishing.
- Tišlar, M. Več kot samo delovna dolžnost, Veteran vojne za Slovenijo: glasilo Zveze veteranov vojne za Slovenijo, 14. 6. 2001.
- Tuljak, V. Zakaj tako, Slovenija?, Dolenjski list, 13. 9. 2001, št. 37.
- V uniformi maskirnih barv: življenjepisi visokih častnikov Slovenske vojske iz Posavja, zbornik vojaških življenjepisov, ur.: Teropšič T. Brežice: Posavski muzej, 2013.
- Vilhar, M. in Perić T. Čvekavi rekordi slovenske vojne, Dnevnik, 5. 1. 1995, št. 4.
- Vojna za Slovenijo, ur. Žnidaršič, J., Ljubljana, 1991.
- Vojna za Slovenijo: priprave na obrambo Slovenije, bojna poročila in analize, spremna beseda Janša J. »Vstali in obstali«, Ljubljana: Nova Obzorja 2014.
- Vojno politički informator, posebno izdanje, Beograd, avgust 1991.
- Vojnozgodovinski zbornik, št. 23, Logatec, 2005.
- Vojaška obramba Slovenije: 1990–1991, ur. Kladnik T., Ljubljana, 2011.
- Vloga TO Dolenjske pri osamosvajanju Slovenije na vojaškem področju, ur. Ravbar M., Novo mesto: PO

ZVVS Dolenjske, Defensor, 2014.

- Vloga TO Dolenjske pri osamosvajanju Slovenije na vojaškem področju I–II, ur. Ravbar M., Novo mesto: OZVVS Dolenjske, Defensor, 2016.
- Vloga TO pri vzpostavljanju in zavarovanju osamosvojitve: zbornik prispevkov s posveta v Državnem zboru 2013, ur. Grabnar M., Ljubljana: ZVVS, 2014.
- Završnik, A. Pomembnost prve in prave informacije: izkušnje enot in poveljstev TO v zvezi z moralo s poudarkom na izkušnjah Dolenjske, Slovenska vojska, 1998, št. 170.
- Završnik, A., 1997. Taktika delovanja enot Teritorialne obrambe v vojni za obrambo samostojne Slovenije, Univerza v Ljubljani.
- Zmagovito Posavje: spominski zbornik, ur. Teropšič T. in Teropšič M., Brežice: Posavski muzej, 2011.
- Žura, J. Nov pomnik svobode na Medvedjeku: na spominskem srečanju odkrili nov spomenik bojem na Medvedjeku: država neprijazna do civilnih veteranov: oklepnička znova na Medvedjeku, Dolenjski list, 1. 7. 2004, št. 26.